

Uvod:
Statua koja nije
izgledala kako treba

U septembru 1983. godine, trgovac umetničkim delima Đanfranko Bekina obratio se Muzeju J. Pola Getija u Kaliforniji. Rekao je da poseduje mermernu statuu iz šestog veka pre nove ere. Bio je to kuros – skulptura nagog mlađića sa isturenom levom nogom i rukama uz telo. Na svetu postoji samo oko dve stotine kurosa i većina do sada pronađenih na grobljima ili u arheološkim nalazištima je i restaurirana, jer su bili u lošem stanju, neki čak i u komadima. Ali ovaj kuros je bio skoro savršeno očuvan. Bio je visok oko dva metra. Imao je neki blagi sjaj koji ga je činio drugačijim od ostalih drevnih umetničkih radova. Bio je u svakom smislu izuzetno otkriće. Bekina je tražio nešto manje od 10 miliona dolara.

Getijev muzej je ponudi pristupio vrlo oprezno. Uzeli su kurosa na zajam i počeli detaljnu istragu. Da li je ova statua konzistentna sa ostalima tog tipa? Izgleda da jeste.

Po stilu podseća na kurosa Anavisa iz Nacionalnog arheološkog muzeja u Atini, što navodi na zaključak da pripada konkretnom vremenu i mestu. Gde i kada je pronađena? Niko ne zna tačno, ali je Bekina „Getijevim” pravnicima pružio na uvid gomilu papira koji su dokumentovali skoriju istoriju statue. Kuros je, pisalo je u tim papirima, od tridesetih godina dvadesetog veka bio u privatnoj kolekciji švajcarskog lekara Laufenbergera, koji ga je otkupio od Rusosa, poznatog grčkog trgovca umetničkim delima.

Stenli Margolis, geolog sa Kalifornijskog univerziteta, došao je u muzej i dva dana proveo pregledajući površinu statue stereomikroskopom visoke rezolucije. Zatim je ispod desnog kolena statue izvadio uzorak prečnika 1 cm i analizirao ga elektronskim mikroskopom i drugim složenim uređajima. Statua je bila isklesana u dolomitu iz drevnog kamenoloma na rtu Vati na Tasosu, zaključio je Margolis. Površina je pokrivena tankim slojem kalcita – što je veoma značajno, rekao je Margolis „Getiju”, jer dolomit može da pređe u kalcit samo posle nekoliko stotina, ako ne i hiljada godina. Drugim rečima, statua je zaista bila stara. Tu nije bilo govora o nekom modernom falsifikatu.

Getijev muzej je bio zadovoljan. Četrnaest meseci nakon što je započeo istragu, muzej je pristao da otkupi kurosa. Statua je prvi put javno izložena u jesen 1986. godine. *Njujork tajms* je vest objavio na naslovnoj strani. Četiri meseca kasnije, „Getijev” kurator za antikvitete Merion Tru, napisala je za časopis o umetnosti *Barlington magazin*, poduži članak o novom, ponosnom članu „Getijeve”

kolekcije. „Sada kada stoji uspravno, bez ikakvih pomagala, s rukama čvrsto pripijenim uz butine, kuros izražava samouverenu vitalnost najboljih od svoje braće.” Truova je zatim trijumfalno zaključila: „Bio bog ili čovek, on predstavlja svu energiju adolescencije zapadnjačke umetnosti.”

Ipak, kuros je imao i jedan problem. Nije izgledao kako treba. Na to je prvi ukazao italijanski istoričar umetnosti Federiko Zeri, inače član „Getijevog” upravnog odbora. Kada se u decembru 1983. našao u muzejskom studiju za restauraciju, Zeri se posebno zagledao u kurosove nokte. Iako to nije mogao da definiše, nešto mu se učinilo pogrešnim. Sledeća je bila Evelin Harison, jedan od najvećih svet-skih stručnjaka za grčko vajarstvo. Ona je posetila Getijev muzej baš u vreme pregovora sa Bekinom. „Tadašnji upravnik Artur Houton odveo nas je da vidimo statuu”, seća se Harisonova. „Skinuo je prekrivač sa nje i rekao: 'Još nije naša, ali biće za koju nedelju.' Ja sam rekla da mi je jako žao.” Šta je to Harisonova videla? Nije ni ona tačno znala. U tom prvom trenutku, kada je Houton skinuo prekrivač, Harisonovoj je proradio instinkt, prosto je osetila da tu nešto fali. Nekoliko meseci kasnije, Houton je statuu pokazao i Tomasu Houvingu, bivšem direktoru Gradskog muzeja u Njujorku. Houving ima običaj da uvek zabeleži prvu reč koja mu prođe kroz glavu kad vidi nešto novo. On nikada neće zaboraviti reč koja mu je prošla kroz glavu kad je prvi put video kurosa. „Bila je to reč – *sveže*”, priseća se Houving. A *sveže* nije prava reakcija na statuu staru dve hiljade godina. Razmišljajući kasnije o tom tre-

nutku, Houving je shvatio zašto mu je baš ta reč prva pala na pamet. „Bio sam ranije na nekim iskopinama na Siciliji, gde smo pronalazili delove i komadiće tih stvari. One kad ih iskopate jednostavno ne izgledaju ovako. Ovaj kuros je izgledao kao da je bio umočen u najbolju kafu s mlekom.”

Houving je pitao Hautona: „Jesi li ovo već platio?”

Hauton je, seća se Houving, bio zapanjen.

„Ako jesi, probaj da izvučeš novac natrag. Ako nisi, i nemoj.”

„Getijevi” ljudi su se zabrinuli, pa su organizovali specijalni simpozijum u Grčkoj. Statuu su spakovali, poslali u Atinu i pozvali najveće grčke stručnjake za vajarstvo. Ovoga puta je hor razočaranih bio mnogo glasniji.

Harisonova je u jednom trenutku stajala pored Džordža Despinisa, direktora muzeja „Akropolj” u Atini. Despinis je bacio samo jedan pogled na kurosa i prebledeo. „Svako ko je ikada u životu video skulpturu koju vade iz zemlje može da kaže da ova nikada nije videla zemlju”, rekao joj je. Georgios Dontas, prvi čovek Društva arheologa u Atini, takođe je bio u šoku. „Kad sam prvi put video kurosa, imao sam osećaj da između mene i tog dela stoji staklo.” Sa Dontasom je na simpozijum došao i Angelos Delivorijas, direktor atinskog muzeja „Benaki”. On je održao duži govor o neslaganju između stila skulpture i činjenice da mermer od koje je napravljena potiče sa Tasosa. Zatim je prešao na stvar i objasnio zbog čega misli da je reč o falsifikatu. Zbog toga što je, kako je rekao, već prilikom prvog susreta sa statuom osetio talas „intuitivne odbojnosti”. Simpozijum se

završio konsenzusom velikog broja učesnika da kuros nije to što za šta se izdaje. Pravnici i naučnici Getijevog muzeja, koji su mesecima detaljno proveravali spornu statuu, došli su do jednog zaključka, dok su neki od najvećih eksperata za grčko vajarstvo – prostim posmatranjem golim okom i osećajem „intuitivne odbojnosti” – došli do sasvim drugog zaključka. Ko je od njih bio u pravu?

Neko vreme odgovor na to pitanje nije bio poznat. Kuros je jedna od onih stvari oko kojih stručnjaci redovno raspravljaju na simpozijumima. Vremenom je, međutim, postajalo sve jasnije da Getijev muzej gubi u ovoj enigmi. Ispostavilo se, na primer, da su pisma koja su „Getijevim” pravnicima potvrdila da je kuros zaista pripadao švajcarskom lekaru Laufenbergeru, bila falsifikati. Na jednom od pisama iz 1952. bio je poštanski broj koji je ušao u upotrebu tek dvadeset godina kasnije. U pismu iz 1955. navodi se broj računa u banci koji je bio otvoren tek 1963. godine. Prvobitan zaključak „Getijeve” stručne analize bio je da je kuros izvajan u stilu Anavisa. I to je, međutim, kasnije dovedeno u pitanje: što su stručnjaci bolje zagledali statuu, to su više uočavali kombinaciju različitih stilova iz nekoliko vremenskih perioda i sa nekoliko lokacija. Mladićeve proporcije su najviše podsećale na Tenejskog kurosa, koji se nalazi u muzeju u Minhenu, dok je njegova stilizovana, perlata kosa najviše ličila na kurosa iz muzeja u Njujorku. Stopala su, pak, bila savremena. Ispostavilo se da statua najviše liči na kurosa kojeg je 1990. u komadima pronašao jedan britanski istoričar umetnosti u Švajcarskoj. Obe sta-

tue su bile isklesane od sličnog mermera i na sličan način. Samo što švajcarski kuros nije bio poreklom iz Grčke. On je nastao u radionici jednog falsifikatora u Rimu, početkom osamdesetih. Ali naučne analize su pokazale da je „Getijev” kuros imao površinu kakva se dobija tek posle stotina ili hiljada godina? I to se kasnije pokazalo kao netačno. Nakon dodatnih analiza, jedan drugi geolog je zaključio da je laboratorijski moguće izazvati „starenje” mermera u roku od samo nekoliko meseci. U „Getijevom” katalogu sada stoji slika kurosa sa potpisom: „Nastao oko 530. godine pre nove ere ili savremeni falsifikat.”

Kada su Federiko Zeri, Evelin Harison, Tomas Hauving i Georgios Dontas – kao i mnogi drugi – videli kurosa i osetili „intuitivnu odbojnost”, bili su apsolutno u pravu. Tokom prve dve sekunde gledanja – dakle jednim pogledom – oni su bili u stanju da shvate više o pomenutoj statui nego što je tim „Getijevih” naučnika uspeo za četrnaest meseci.

Tren je knjiga o te prve dve sekunde.

1. Brzo i ekonomično

Zamislite da treba da odigrate vrlo jednostavnu kartarošku igru. Ispred sebe imate četiri špila karata – dva crvena i dva plava. Svaka karta iz ova četiri špila ili donosi ili oduzima novac, a vaš zadatak je da okrećete po jednu kartu iz bilo kog špila tako da ostvarite maksimalan dobitak. Ono što, međutim, ne znate na početku igre jeste da su crveni špilovi

minska polja. Daju više, ali i uzimaju više. Zapravo, jedini način da pobedite jeste da uzimate karte samo iz plavih špilova, koji nude skromne isplate od po 50 dolara i naplaćuju skromne kazne. Pitanje je koliko će vam vremena trebati da to shvatite?

Grupa naučnika sa Univerziteta u Ajovi izvela je ovaj eksperiment pre nekoliko godina. Naučnici su došli do zaključka da posle pedeset okrenutih karata većina nas počinje da naslućuje u čemu je štos. Ne znamo zbog čega nam se više sviđaju plavi špilovi, ali smo u tom trenutku već sigurni da je bolje vući samo iz njih. Posle nekih osamdeset okrenutih karata, većina igrača prozire igru i može precizno da objasni zašto crveni špilovi nisu dobri. Za sada je sve jasno i jednostavno. Stičemo iskustva. Razmišljamo o njima. Razvijamo teorije. Na kraju, sabiramo dva i dva. Tako se odvija proces učenja.

Naučnici iz Ajove su uradili nešto drugo i tu počinje čudan deo njihovog eksperimenta. Oni su svakog igrača povezali sa aparatom koji meri aktivnosti znojnih žlezda ispod kože na dlanovima. Poput većine znojnih žlezda, i ove na dlanovima reaguju na stres, kao i na temperaturu – zbog toga su nam ruke vlažne kad smo nervozni. Naučnici iz Ajove su otkrili da igrači posle desete karte počinju da reaguju stresno na crvene špilove, *četrdeset* karata pre nego što mogu da kažu da su osetili šta nije u redu sa tim špilovima. Što je još važnije, otprilike u isto vreme kad počnu da im se znoje dlanovi, počinje da se menja i ponašanje igrača. Oni sve radije uzimaju plave karte, a sve teže crvene. Drugim

rečima, igrači proziru igru pre nego što postanu svesni da su je prozreli: počinju da preduzimaju neophodne korekcije pre nego što postanu svesni koje korekcije bi trebalo da preduzmu.

Eksperiment iz Ajove je bio jedna obična igra karata u kojoj je učestvovalo nekoliko subjekata i detektor stresa. Ali taj eksperiment odlično ilustruje kako radi naš um. Imamo situaciju u kojoj su ulozi relativno visoki, stvari se menjaju brzo i učesnici moraju za kratko vreme da obrade i razumeju obilje novih informacija. I šta nam ovaj eksperiment govori? Govori nam da u tim trenucima naš mozak koristi dve prilično različite strategije za analiziranje situacije. Prva je ona koja nam je i najpoznatija – svesna strategija. Razmišljamo o onome što smo naučili i na kraju nalazimo rešenje. To je logična i definitivna strategija. Samo što nam je da bismo do nje došli potrebno osamdeset karata. Ali, postoji i druga strategija. Ona funkcioniše mnogo brže. Počinje da deluje već kod desete karte, jer odmah uočava problem sa crvenim kartama. Nedostatak ove druge strategije jeste u tome što – bar na početku – funkcioniše ispod površine svesti. Ona svoje poruke šalje nekim čudnim, indirektnim kanalima kao što su znojne žlezde na našim dlanovima. Ona je sistem u kojem naš mozak donosi zaključke ne obaveštavajući nas odmah da ih je doneo.

Druga strategija je putanja koju su u prethodnom primeru izabrali Evelin Harison, Tomas Houving i grčki akademici. Oni nisu uzimali u razmatranje sve moguće i dostupne dokaze. Oni su analizirali samo ono što su

uspeli da obuhvate prvim pogledom. Njihovo razmišljanje je bilo, kako zaključuje profesor kognitivne psihologije Gerd Gajgerenzer, „brzo i ekonomično”. Oni su jednostavno pogledali statuu, jedan deo njihovog mozga je na licu mesta obavio niz brzih proračuna i oni su, pre nego što je uopšte došlo do bilo kakvog svesnog razmišljanja, *osetili* nešto, kao što su kartaroši osetili iznenadno znojenje dlanova. Kod Tomasa Houvinga to je bila potpuno neprikladna reč „sveže”, koja mu je prošla kroz glavu. U slučaju Angelosa Delivorijasa, to je bio talas „intuitivne odbojnosti”. Georgios Dontas je osetio da se između njega i umetničkog dela nalazi staklo. Da li su svi oni znali i kako su znali? Nikako. Ali su *znali*.

2. *Unutrašnji računar*

Deo našeg mozga koji donosi zaključke kao što su ovi zove se prilagodljivo nesvesno, a proučavanje ovakve vrste odlučivanja jedna je od najvažnijih novih oblasti u psihologiji. Prilagodljivo nesvesno ne treba mešati sa nesvesnim koje je opisao Sigmund Frojd. Kod njega je to bilo mračno i mutno mesto ispunjeno željama, uspomenama i fantazijama koje su nam bile suviše potresne da bismo o njima svesno razmišljali. Prema novom shvatanju, prilagodljivo nesvesno je neka vrsta ogromnog računara koji brzo i u tišini obrađuje velike količine podataka koji su nam potrebni da bismo funkcionisali kao ljudska bića. Kad izađete na ulicu i odjednom shvatite da na vas velikom brzinom ide kamion,

da li imate vremena da razmislite o svim opcijama koje su vam na raspolaganju? Naravno da ne. Ljudska bića su uspela da opstanu ovoliko dugo kao vrsta zato što su razvila drugu vrstu tehnike donošenja odluka koja im omogućava da donose vrlo brze zaključke na osnovu vrlo malo informacija. Kako psiholog Timoti D. Vilson piše u svojoj knjizi *Strangers to Ourselves (Sami sebi stranci)*: „Um funkcioniše najefikasnije kada veliki deo složenog, sofisticiranog razmišljanja prebacuje nesvesnom, kao što savremeni avioni mogu da lete uz pomoć automatskog pilota sa minimalnim ili nikakvim učešćem 'svesnog' pilota u ljudskom obličju. Prilagodljivo nesvesno obavlja odličan posao sažimanja sveta, upozoravanja ljudi na opasnost, postavljanja ciljeva i pokretanja akcije na jedan sofisticiran i efikasan način.”

Vilson kaže da ljudi konstantno prelaze iz svesnog u nesvesni režim razmišljanja i obrnuto, u zavisnosti od situacije. Odluka da pozovete kolegu na večeru je svesna. O njoj ste razmišljali. Zaključili ste da će vam prijati. Zato ste pozvali kolegu ili koleginicu. Spontana odluka da uđete u svađu sa istim tim kolegom ili koleginicom doneta je nesvesno – nju je doneo drugi deo mozga i iza nje stoji drugi deo vaše ličnosti.

Kad god nekog upoznamo, kad god razgovaramo sa potencijalnim kandidatom za posao, kad god reagujemo na novu ideju, kad god moramo brzo i pod stresom da donesmo neku odluku, koristimo taj drugi deo mozga. Koliko vam je, na primer, dok ste bili na fakultetu trebalo da zaključite da li je vaš profesor dobar kao predavač? Jedno predavanje?

Dva predavanja? Čitav semestar? Psiholog Nalini Ambadi je jednom prilikom studentima dala video-kasetu sa tri snimka istog profesora. Svaki snimak – bez tona – trajao je po deset sekundi. Studenti su sa lakoćom mogli da ocene profesora. Ambadijeva je zatim skratila snimke na po pet sekundi i ocene su bile identične. Isto se desilo i kad je studentima pokazala snimke u trajanju od svega dve sekunde. Ambadijeva je zatim uporedila ove ocene sa ocenama koje su profesorima dali njihovi studenti na kraju semestra i utvrdila da su u suštini iste. Osoba koja dve sekunde gleda nemi snimak profesora koga nikada nije srela doneće slične zaključke o tome koliko je taj profesor dobar kao i osoba koja je kod tog profesora odslušala ceo semestar. To je moć našeg prilagodljivog nesvesnog.

Možda i niste svesni da ste i vi uradili istu stvar kad ste uzeli ovu knjigu u ruke. Koliko ste je prvi put držali u ruci? Dve sekunde? Možda su već za tako kratko vreme korice, eventualne asocijacije na moje ime, ili prvih nekoliko rečenica o kurosu proizvele određeni utisak – nalet misli, slika i predrasuda – koji je zatim suštinski oblikovao način na koji ste dalje nastavili da čitate ovaj uvod. Zar vas ne zanima šta se tačno desilo za te dve sekunde?

Rekao bih da smo svi mi prirodno sumnjičavi prema ovakvom načinu brzog razmišljanja. Živimo u svetu koji polazi od pretpostavke da je kvalitet neke odluke direktno povezan sa vremenom i trudom koje smo uložili u donošenje te odluke. Kada lekari ne mogu sa sigurnošću da donesu dijagnozu, oni traže dodatne testove. Kada nam njihova

dijagnoza ne deluje uverljivo ili prijatno, mi odlazimo kod drugog lekara po još jedno mišljenje. A čemu učimo decu? Preko preče – naokolo bliže. Prvo skoči pa onda reci hop. Stani i *razmisli*. Ne ocenjuj knjigu na osnovu korica. Uvek mislimo da je bolje prikupiti što više informacija i provesti što više vremena u analiziranju tih informacija. Ako ćemo iskreno, mi uvek i jedino verujemo svesnom donošenju odluka. Ali postoje trenuci, posebno ako ste pod stresom, kada *preko preče* jeste najbliže, kada u trenutku doneta odluka i prvi utisak mogu mnogo bolje da nam posluže da razumemo svet oko sebe. Prvi zadatak ove knjige je da vas uveri u prostu činjenicu: na brzinu donete odluke mogu biti podjednako dobre kao i odluke donete oprezno i razložno.

Tren, međutim, nije samo veličanje naše moći brzog donošenja odluka. Mene takođe zanimaju i oni trenuci kada nas instinkt izda. Zašto je, na primer, Getijev muzej uopšte kupovao onog kurosa ako je ta statua bila očigledan falsifikat, ili je, u najmanju ruku, bila problematična? Zašto i „Getijevi” stručnjaci nisu imali onaj osećaj „intuitivne odbojnosti” tokom četrnaest meseci proučavanja statue? Velika misterija je šta se tačno desilo u Getijevom muzeju, a odgovor je da su ta osećanja, iz ovog ili onog razloga, bila potisnuta. Delimično zato što su naučni podaci bili tako uverljivi (geolog Stenli Margolis je bio toliko uveren u valjanost svoje analize da je u časopisu *Sajentifik amerikan* objavio poduži članak o svojim metodama). Ipak, najvećim delom je do toga došlo zato što su u „Getiju” snažno

želeli da statua bude autentična. To je bio relativno nov muzej, željan da stvori kolekciju svetske klase, a kuros je bio tako izuzetna ponuda da je zaslepeo „Getijeve” stručnjake, koji onda nisu mogli da vide sopstvene instinkte. Ernest Langloc, jedan od vodećih svetskih stručnjaka za drevne skulpture, pitao je svojevremeno istoričara umetnosti Džordža Ortiza da li bi hteo da kupi jednu bronzanu statuetu. Ortiz je otišao da je vidi i odmah zaključio da je reč o falsifikatu, punom kontradiktornih i loše urađenih elemenata. Kako je onda stručnjak poput Langloc uspeo da nasedne? Ortizovo objašnjenje bilo je da je Langloc statuetu kupio kao mlad čovek, pre nego što je postao svetski stručnjak. „Pretpostavljam da se Langloc zaljubio u to delo; kad ste mladi, onda vam se lako desi da se zaljubite u prvo kupljeno delo. Možda je ovo bila njegova prva ljubav. I pored svog ogromnog znanja, on očigledno nije mogao da dovede u pitanje svoju prvu procenu.”

Ovakvo objašnjenje nije nerealno. Ono zadire u nešto suštinsko u vezi sa načinom na koji razmišljamo. Naše nesvesno je jedna veoma moćna sila. Ali i sila koja ume da pogreši. Naš unutrašnji računar ne može baš uvek da zablista i da odmah dešifruje „istinu” u datoj situaciji. I njega može nešto da poremeti, da mu skrene pažnju, da ga zbuni. Naše instinktivne reakcije često moraju da se takmiče sa raznim drugim interesima, emocijama i osećanjima. Pa kada onda da verujemo sopstvenom instinktu, a kada da budemo oprezni? Odgovor na to pitanje je drugi zadatak ove knjige. Kada naša moć brze spoznaje krene naopako, onda se to

dešava zbog skupa sasvim konkretnih i konzistentnih razloga, a ti razlozi se mogu identifikovati i shvatiti. Mi možemo da naučimo kada da poslušamo naš unutrašnji računar, a kada da budemo sumnjičavi prema njemu.

Treći i najvažniji zadatak ove knjige jeste da vas uveri da se prvi utisci i ocene donete u trenutku mogu naučiti i kontrolisati. Znam da u to nije lako poverovati. Harisonova, Houving i drugi stručnjaci koji su videli „Getijevog” kurosa imali su snažne i sofisticirane reakcije na statuu, ali zar nisu te reakcije nepozvane isplivale iz njihovog nesvesnog? Da li se takve misteriozne reakcije mogu kontrolisati? Odgovor je: da. Kao što možemo da naučimo da razmišljamo logički i svesno, tako možemo da naučimo i da donosimo bolje trenutne odluke. U ovoj knjizi ćete upoznati lekare i generale, trenere i dizajnere nameštaja, muzičare i glumce, prodavce automobila i mnoge druge koji su uspešni u svom poslu i koji svoj uspeh, delimično ili u celini, duguju trudu uloženom u oblikovanje, upravljanje i učenje svojih nesvesnih reakcija. Moć saznanja u te prve dve sekunde nije magični dar koji poseduju samo odabrani. To je sposobnost koju svi možemo da izgradimo.

3. Drugačiji i bolji svet

Postoji puno knjiga koje se bave sveobuhvatnim temama i koje analiziraju svet u krupnom planu. Ovo nije takva knjiga. *Tren* se bavi najmanjim komponentama u našem svakodnevnom životu – poreklom i sadržajem trenutno

stvorenih utisaka i zaključaka koji se spontano javljaju svaki put kada upoznamo neku novu osobu, suočimo se sa nekom složenom situacijom ili moramo da donesemo odluku u stresnim uslovima. Čini mi se da u pokušaju da razumemo sami sebe i naš svet previše pažnje poklanjamo velikim temama, a premalo detaljima koji dođu i prođu u trenutku. Šta bi se dogodilo ako bismo sopstvene instinkte shvatali ozbiljno? Šta ako bismo prestali dvogledom da gledamo po horizontu i umesto toga najmoćnijim mikroskopom počeli da analiziramo sopstvene odluke i ponašanje? Mislim da bi to dovelo do promene u načinu na koji vodimo ratove, da bismo u rafovima vidali drugačije proizvode, pravili drugačije filmove, drugačije obučavali policajce, savetovali parove u problemima, vodili razgovore za posao i tako dalje. I ako bismo spojili sve te male promene, na kraju bismo dobili jedan drugačiji i bolji svet. Verujem – i nadam se da ćete do kraja ove knjige i vi verovati – da nam je za razumevanje nas samih i našeg ponašanja neophodno da priznamo sebi da jedan treptaj oka može biti podjednako vredan kao i višemesečna racionalna analiza. „Uvek sam naučno mišljenje smatrala objektivnijim od estetskih sudova”, rekla je „Getijev” kustos Merion Tru kada je istina o spornom kurosu konačno izašla na videlo. „Sada shvatam da sam pogrešila.”